

דשות ✓ חדשות ✓ חדשות ✓ חדשות ✓

ביעור ביעור,

מאת רות אשל

לפני שנה הלך לעולמו שלום הרמון, מעמודי התווך של החינוך הגופני ושל מחול העם הישראלי. בשנותיו האחרונות היה מורה דרך מוסמך, ולכן בחרו מוקיריו לציין את יום השנה לפטירתו בקריאת חניון על שמו. בחניון שלום שביעור מעלה החמישה יש שולחנות לפיקניק, אזור משחק לילדים וגם משטח המיועד לנופשים שחשקה נפשם לרקוד ביעור. ריקודי עם, כמובן.

שלום הרמון נולד ב-1920 בשליזיה העילית, למשפחה ציונית. בן 18 עלה לארץ והגיע למקווה ישראל. "ניגנו שם בגרמושקה ורקדו קראקוביאק, פולקה וצירקסיה", סיפר בראיון שנערך כשנה לפני מותו. במקווה-ישראל עסק בחקלאות, כי לא היתה אז מסגרת להכשרה בתחום החינוך הגופני, שאליו נמשך כבר אז.

זיקתו לריקודי עם ניצתה בקפריסין, שם הוצב אחרי שהתגייס לצבא הבריטי. לראשונה בחייו ראה ריקודי עם יווניים, והיה להוט ללמוד אותם.

ב-1944, כשהיה בדרכו לקיבוץ בית-אלפא באחת מחופשותיו, פגש בתחנה של רכבת העמק אשה, שפניה היו מועדות לחפציבה. הם הלכו ברגל כברת דרך ביחד ושוחחו. וכששאל לבסוף לשמה ענתה: גרט קאופמן. בבית אלפא סיפרו לו, שהיא "אישיות חשובה מאד העוסקת בריקודי עם". כשכבר חזר לקפריסין נודע לו על כנס דליה הראשון, שהתקיים באותה שנה, והוא הבין כי אותה קאופמן לא היתה אלא גורית קדמן, ממנחי היסוד לריקודי העם הישראליים. הוא כתב לה וביקש להיפגש איתה, והציג עצמו במכתב כבחור שלווה אותה באותו טיול בעמק.

במסגרת הצבא הבריטי, בו שירת ביחידת תותחנים, נשלח מקפריסין למצרים, ואחר כך עשה את דרכו לאיטליה עם חבריו לבריגדה היהודית, ובידו חוברת ריקודי העמים הראשונה שפירסמה קדמן. חוברת שכללה את הריקודים הארצישראלים הראשונים ושנשאה הקדשה אישית לרמון - "לשמוש בגולה".

תחנתו הבאה היתה אנגליה. הוא השתתף בקורס קצינים, ובשעות הפנאי רקד, תמורת כרטיס-כניסה בסכום פנוט, באולמות שנועדו לכך. "בארץ רקדו ריקודים סלוניים רק בבתי קפה, ובקיבוצים - ריקודי עם. לראשונה צץ במוחי הרעיון לארגן בארץ ערבי ריקודים, כדרך בילוי, לא של ריקודים סלוניים אלא של ריקודי עם ישראליים". באנגליה גם פנה אל חוקר ריקודי העם הידוע פרנסיס וייט וביקשו שילמד אותו ריקודי עמים. הלה שאל אותו אם הוא מצידו יכול ללמד אותו ריקודים "פלשתייניים", וכך החלה הקריירה שלי כמרקיד ומפיץ מחול עם ישראלי. גם לימדתי הורה, קראקוביאק ועוד".

ב-1946, אחרי שחרורו מהצבא, חזר הרמון לארץ וספר לקדמן על שליטתו בכ-60 ריקודי

(חידוש ההפקה מלפני שבע שנים בכוריאוגרפיה של ברטה ימפולסקי). כן כלולה בתכנית עבודה חדשה, מצומצמת יותר, של המנהלת האמנותית של הבאלט הישראלי.

✓ להקת המחול הקיבוצית

להקת המחול הקיבוצית מופיעה בעבודה "עיר עירומה" של הכוריאוגרף רמי באר, זה מופע גדול מימדים, אולי היצירה המורכבת ביותר מבחינה בימתית, שהעלתה הלהקה מעודה.

הבכורה התקיימה בתיאטרון ירושלים המתאים לכך בשל מימדי בימתו הגדולים. המופע בוצע גם בוצע בכרמיאל והתברר שגם על בימה בגודל בינוני, הדבר אפשרי.

בראשית ספטמבר, אחרי חופשה, יוצאת "הקיבוצית" למרחקים: תחילה לסינ, מקום שם מתקיים פסטיבאל בינלאומי, שהיה עד כה מוקדש ללהקות פולקלוריות, הלהקה הישראלית היא הלהקה האמנותית-מודרנית הראשונה שהוזמנה להשתתף בו. משם תגיע הלהקה לבירה ביגיינג, ועם סיום הופעותיה שם תטוס לאוסטרליה, להופיע במסגרת פסטיבאל הקיץ של העיר מלבורן.

✓ קול דממה

את המחול החדש "מיטוס" מאת מנהל הלהקה משה אפרתי העלו רקדניה בתל-אביב ובכרמיאל בחודשי הקיץ. זמן קצר אחר כך טסה הלהקה לאיטליה, להופיע במסגרת ארבעה פסטיבאלים עירוניים, ביניהם זה של ונציה וטורינו. באיטליה הופיעה "קול דממה" ביצירתו של אפרתי "קאמינה א-טורנה".

עם שובה, מופיעה הלהקה בעבודה "לרקוד את אנדרסן", שמביים רמי דנון והיא מיועדת לבני ה-7 עד 10,

אומר משה אפרתי: לקראת העונה הקרובה מבקש אפרתי לפתוח את הלהקה לעבודה של יוצרים נוספים. עד כה, כל עבודות הלהקה היו פרי יצירתו שלו. הוא מתכוון לקחת בעונה הקרובה חופשה חלקית, וליצור גם בגרמניה, לשם הוזמן.

✓ תיאטרון מחול ענבל

עתידה של ענבל אינו ברור, אפילו לאחר שועדה שמונתה לצורך קביעת המלצות, הגישה את מסקנותיה. הומלץ על פיטורי המנכ"ל שי חורב והמנהלת האמנותית, רנה שרת. לא ברור, מי יחליף את השניים ואיך יתבצע שיקום הלהקה. הועדה אף המליצה על ביסוס עבודת ענבל על מסורת עדות ופולקלור. ובעיקר נותרה בעינה הבעיה, מה יהיה על אוצר עבודותיה של שרה לוי-תנאי, המייסדת וכוריאוגרפית הבית תיאטרון מחול ענבל.

רקדני ענבל עובדים עם יעקב שריר, לשעבר מרקדני בת-שבע, בשנים האחרונות מנהלה של להקה בתקסט, ארה"ב, יצירה המבוססת על ההשראה שקיבל מהצעדים התימניים המסורתיים.

לא ברור כלל גורלה של עבודה חדשה זו, ומהם הסיכויים שתועלה על הבמה, מכל מקום היא תצולם בוידאו, לקראת אפשרות חידושה בעתיד.

✓ "החתונה"

סרטם של זיואל בובייה ורגייס עובדיה "החתונה" (Le Noce), שנוצר בשנת 1990, זכה בפרס הראשון בפסטיבל הבינלאומי לאמנות הקולנוע הצרפתי לשנת 1993.

קיץ בלהקות הישראליות

מאת יעל אפרתי

לכל הלהקות המחול המקצועניות הישראליות היו השנה תכניות דומות לימי הקיץ. בחודש יולי כמעט כולן הופיעו במסגרת פסטיבאל כרמיאל. ארבע יצאו לסיוורים בחו"ל, להופעות או השתתפות בפסטיבאלים. כולן בחופש בחודש אוגוסט וחוזרות על מנת להכין את מופעי העונה הבאה, עם תחילת שנת תשנ"ד.

✓ בת-שבע

העלתה שוב את עבודותיו המצליחות של אוהד נהרין "קיר" ו"מבול" בארץ ובאירופה. בכרמיאל ביצעו רקדני בת-שבע "ערב צרפתי", ובו "הסיפור המחליק" מאת ליאונל הוש (שבוצע בשעתו ב"סינרמה") ואת "ארבוס" מאת נהרין.

מיד אחר כך יצאה הלהקה לגרמניה לפסטיבאל האמבורג, שהיה תחנתה הראשונה ומשם לספרד, לברצלונה ובסוף השתתפה בפסטיבאל שאטוואלון בצרפת.

עם שובה לארץ יצאו רקדניה לחופשה השנתית ובראשית ספטמבר הם החלו להתכונן לבכורה המתוכננת ל-21 בספטמבר. לעבודה החדשה של נהרין טרם ניתן שם. כן תכלול התכנית עבודה של היוצר הצרפתי הרווה רוב, השייך לדור הצעיר, וכך תמשך "העונה הצרפתית" בבת-שבע. את המוסיקה כתב הפעם המוסיקאי הישראלי רמי פורטיס.

בת-שבע מתכננת את חגיגות שנת ה-30 לקיומה. הבכורה הראשונה של הלהקה שנוסדה על ידי בת-שבע דה רוטשילד התקיימה בתיאטרון "הבימה" בתל-אביב בדצמבר שנת 1964.

✓ בת-דור

הלהקה מתאוששת בקצב מרשים מנזקי השריפה הגדולה שפרצה בבניין ובו אולמה והסטודיות שלה. בראשית הקיץ העלתה בת-דור את "בתי הזכוכית" מאת היוצרת האמריקנית ג'ניפר מילר וכן את "זמן נשכח" מאת המנהלת האמנותית של להקת אלווין איילי, ג'ודית גיימסון.

באולפני בת-דור התקיים קורס הקיץ השנתי שכבר היה למסורת, היו בו שני מסלולים והוא נמשך שלושה שבועות. הורו בו מורים מחו"ל ומהארץ.

במהלך חודש אוגוסט יצאה הלהקה לפראג ובספטמבר ישובו רקדניה לעבודה לקראת ביצוע עבודתו של הכוריאוגרף ג'יגי קאצ'וליאנו ממוצא רומני, העובד שנים רבות בצרפת, והוא מנהלו האמנותי של באלט העיר רן (Rennes).

✓ הבאלט הישראלי

בראשית הקיץ יצא הבאלט הישראלי להופעות בבופשט והעלה יצירות שונות מרפרטואר הלהקה. מיד עם שובם של רקדני הבאלט לארץ הם הופיעו במסגרת פסטיבאל כרמיאל. עם שובה מחופשה בספטמבר מתכננת ברטה ימפולסקי הפקה מלאה של "סינדרלה",

לרקוד לרקוד

שלום חרמון 1920-1992

עמים. "את כל הריקודים שלך שים בכיס", ענתה, "עכשיו אנחנו רוקדים רק ריקודים ישראלים חדשים".

למרות שאיחר להירשם, התקבל חרמון, בהתערבותה של קדמן, לקורס הראשון למורים לחינוך גופני, ובו למד בין השאר בצורה שיטתית ריקודי עם ישראלים. ביתיים החל להגשים חלום שרקם באנגליה. "שלחתי מספר הזמנות לחברים קרובים ולאנשים שאהבו לרקוד ריקודי עם, להגיע ליאולם, שהיה אולם ההתעמלות של גורית קדמן, בבית החינוך בתל-אביב ברחי בצלאל 35. ציפיתי שיגיעו שלושים איש, אבל הגיעו מאה, ושילמו דמי כניסה. את המפגש השני עשיתי בבית הפועלי והגיעו מאתיים איש. וכך זה הפך לאירוע חודשי של הרקדה".

בהרקדה הראשונה, ב-15.11.46, רקדו את "ימינה ימינה", "מחול עובדיה" (דבקה ירדנה), "פולקה ליטאית", "צ'רקסיה", "שועלים קטנים" ו"קראקוביאק" וקינחו ב"רונדו". חרמון היה למרקיד בהידיעה בארץ ולבן טיפוחיה של קדמן. הוא רקד בלהקת "הפועל תל-אביב", וסייע באירגון הכנסים בדליה.

חרמון עבר לחיפה והתחתן עם דבורה לבית בלום, גם היא מורה לחינוך גופני. במלחמת השחרור פיקד על גדוד תותחנים. בהפוגה השנייה ערך ערב ריקודים לגדוד, בסארפנד (כיום צרפיץ), שהיה עתיד להפוך למפגש שבועי של חוג לריקודי עם. רס"ן חרמון פינה מחסן תחמושת שהתהדר ברצפת עץ, ובעקבות

בקשתו הורה קצין תותחנים ראשי, שגם בנות תגענה להרקדות של יום שלישי. אהרון שפי, אז חיל, שחצוצרתו ליוותה את הריקודים, סיפר על הפגישה עם חרמון: "ראיתי מפקד בסוודר צבאי ונעלי ריקוד קשורות בסרט גומי. מאוד הפליא אותי לראות מפקד לבוש בצורה כזאת. תמיד היה מוקף בהרבה חיילים וחיילות וזה מאוד הרשים אותי. מוזר היה לראות מפקד, שהיה ידוע בפעולותיו הצבאיות, עוסק בשעות הפנאי בריקודי עם. זה עשה עלי רושם גדול מאוד". כך היה חרמון למגיד הראשון שהרקיד את גדודו ושיום הפצה של ריקודי עם בקרב מסגרות צה"ליות. לאחר סיום מלחמת העצמאות נרתמה גם קדמן לנושא.

ב-1949 השתחרר מהצבא, ובנובמבר אותה שנה החל להדריך בקריית חיים קבוצה שאיתה נימנו דן רונן ויונתן גבאי. רקדו שם - ברמה גבוהה לדבריו - את "לבשו עוז", "במצילתיים ובתופים", "שישו ושמו", "דבקה רפיח", "הקוצרים", "דבקה משולשת", "עזי וזמרת יהי", "בוא דודי", "קול דודי", "אל גינת אגוז", "עם שחרי", "פולקה ליטאית", "אנה הלך דודי", "מחול השניים", "ובנו בתיים" ו"אם הופלנו".

בתחילת שנות החמישים, בקורס מטעם ה"קרן הקיימת" בנושא החג, התוודע חרמון אל הרקדנים והכוריאוגרפית ירדנה כהן, שהיתה ידועה כמעצבת חגים לקיבוצים בעמק יזרעאל ובאזור מגידו, והיה לתלמיד שלה. "בשיעורים עשינו אימפרוביזציות וזו היתה החשיפה שלי למחול האמנותי".

באנגליה גם פנה לחוקר ריקודי העם הידוע פרנסיס וייט וביקשו שילמד אותו ריקודי עמים. הלה שאל אותו אם הוא מצידו יכול ללמד אותם ריקודים "פלשתניים"

בעידודה החל ליצור בעצמו ריקודים למסכתות בקיבוצים, וכך נולדו הריקוד "אל הכרמים" (1950, המוסיקה: אורי גבעון) והמסכת "בת יפתח" (1951, המוסיקה: אמיתי נאמן). במקור כללה המסכת ריקוד בנים (הגברים חוזרים מהקרב - דבקה), ריקוד בנות איטי (הבנות יוצאות לקראתם), וריקוד זוגות. "העם קבע, שהריקוד האחרון ייהפך לריקוד עם", "מזרה ישראל" (1952) שנוצר למנגינה של נאמן, אז תלמיד סמינר למורים למוסיקה, שבעצם חיבר תרגיל, ובו שילוב המקצב האופייני הדרוזי (4/4) והמקצב הצירקסי (3/4).

שנתיים אחר כך יצר חרמון, גם הפעם עם אמיתי, מסכת לכפר יהושע, "אדם ואדמה". ריקוד הסיום שלה היה "בת הרים". ב-54 נרקדו לראשונה גם "לאור חיוכך" של השניים, שחובר לקראת מצעד המחולות החיפני, ו"מחול הנוער".

לרגל כינוס "הפועל" ב-56 יצר חרמון את "ריקוד פועלי הנמל" (לבנים), "ריקוד השוק" (שבו הופיעו בנות עם סלים), וריקוד זוגות. הראשון עבר מספר גלגולים, עד שהפך למה שמוכר כיום כ"דבקה הדייגים", אף על פי שכלל אינו דבקה.

ב-59 חיבר חרמון את "ענבלים", למנגינה של שרה לוי-תנאי, אבל הפרטנר העיקרי שלו היה אמיתי נאמן.

"אמיתי היה האקורדיוניסט שלי בהרקדות, ומכאן נבע הקשר ההדוק בינינו. באופן מקרי, הוא היה דווקא שם והלחין מנגינות שלהן חיברתי ריקודים. כנראה היתה התאמה, אחרת הייתי פונה למלחינים אחרים. היתה בינינו גם ידידות עמוקה" - דברי שלום חרמון. אחר כך היה אפי נצר האקורדיוניסט שלו.

מצעד המחולות הראשון בחיפה, שנעשה מודל לחיקוי, התקיים ב-1952. חרמון: "ההתחלה היתה מקרית לחלוטין. 'קול ישראל' הזמין שידור של ריקודי עם לבוקר יום העצמאות. השידור הועבר ברדיו בשעה אחת עשרה מ"בית הקרנות" שברחוב הרצל בחיפה. ארגנתי קבוצות של תלמידי בתי-הספר, וקבוצות מההתיישבות העובדת, כשבראשן אמיתי נאמן באקורדיון ואני בתוף. הלכנו, רקדנו ושרנו, ו'קול ישראל' תיאר את המצעד לכל עם ישראל מפי קריין ב-1954. 'מצעד המחולות' התמסד".

ב-1957 נסע שלום לאנגליה והשתתף בקורס לכוריאוגרפיה, שהעביר רודולף פון לאבאן, התיאורטיקן הגדול של המחול. "כשלאבאן נכנס לחדר, זה היה כמו לגעת באלוהים". הקשר של חרמון עם המחול האמנותי הלך והתהדק.

לקראת חגיגות ה-30 למדינה, יזם חרמון את המפעל "בית ספר רוקד". ביוזמתו החלו ללמד ריקודי עם בבתי-הספר ופעם בשבוע נערכו הרקדות. הוכנה חוברת ובה שלושים ריקודי עם מייצגים, מלווה בקלטת בעריכת אמיתי נאמן. ההצלחה היתה כה גדולה, עד שבשנה שלאחר מכן הוגדל מספר הריקודים המומלצים לשישים, ובשנת 88 נוספו עוד ארבעים. "אלה מאה הריקודים 'הבסיסיים'", אמר חרמון.

הוא לימד בסמינר "אורנים" ובמכון וינגייט, ניהל את המדור להדרכה ברשות הספורט, היה מפקח על החינוך הגופני (1975-1981) במשרד החינוך והתרבות, ועיבד תכניות לימודים בתחום זה. המחול הוסיף להיות אהבתו הגדולה. גם אחרי שיצא לגימלאות. הוא כיהן בהתנדבות כמפקח על המחול מטעם משרד החינוך והתרבות (1981-1991), ועשה רבות להכנסת המחול האמנותי לבתי הספר.

חרמון פירסם מאמרים רבים, כגון "המחול בתנ"ך" ("החינוך הגופני" מאי-יוני 1968) ו"מקומו של ריקוד העם בחינוך" ("נרקודה", יוני 1971). בשיטתיות יקית אסף וקיסלג כל נייר שתיעד את התפתחות מפעל ריקודי העם הישראליים. אחרי מותו הועברה אלמנתו את הארכיון ששכן בביתם שבירושלים לספרייה למחול בבית אריאלה בתל-אביב.

ב-1980 חזר חרמון לאהבתו הישנה - טיול בארץ. הוא חבש את ספסל הלימודים ונעשה למורה-דרך מוסמך לתיירים. בשבת ה-7.6.1992, כשלא הגיע לחדר האוכל במלון "הגליל", עלו לחדרו ומצאו אותו מת. אבל את הריקודים האלה אי

